

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Декан ІІ медичного факультету
Полковніков Ю.Ф.

«01» червня 2021 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Фізична реабілітація, спортивна медицина з особливостями дитячого

віку

назва навчальної дисципліни

Підготовки	магістр педіатрії
Галузі знань	22 охорона здоров'я
Спеціальності	228 Педіатрія
Кваліфікації професійної	лікар педіатр

РОЗГЛЯНУТО на засіданні Ради Студентського Самоврядування факультету Протокол №_01/06____ від «_01_»__06_____2021р.	РОЗГЛЯНУТО на засіданні спільної Вченої ради медичних факультетів Протокол №__9____ від «_01_»__06_____2021р.
--	--

Запоріжжя – 2021

1. Загальна інформація про викладачів:

Михалюк Євген Леонідович - д.мед.н., професор, завідувач кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізвиховання і здоров'я, evg.mikhalyuk@gmail.com

Канигіна Світлана Миколаївна – к.мед.н., доцент, доцент кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізвиховання і здоров'я, malakhova_sn@ukr.net

Черепок Олександр Олексійович – к.мед.н., асистент кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізвиховання і здоров'я, zsmussp@i.ua

Волох Наталя Генріхівна - асистент кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізвиховання і здоров'я, zsmussp@i.ua

Новак Ганна Олександрівна - к.мед.н., асистент кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізвиховання і здоров'я, zsmussp@i.ua

2. Назва навчальної дисципліни і кількість кредитів: «Фізична реабілітація, спортивна медицина з особливостями дитячого віку» (3 кредита ECTS, лекцій – 10 годин, практичних занять – 28 години, самостійна робота студентів – 52 години)

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Вивчення здійснюється протягом 7, 8 семестру на 4 курсі навчання, кафедра фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізвиховання і здоров'я Запорізького державного медичного університету.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

- базується на вивченні студентами анатомії людини, медичної біології, медичної хімії, медичної та біологічної фізики, фізіології, патофізіології, гігієни та екології, фармакології, пропедевтики внутрішньої медицини та пропедевтики педіатрії й інтегрується з цими дисциплінами;

- забезпечує послідовність та взаємозв'язок з внутрішньою медициною, хірургією, травматологією і ортопедією, неврологією, педіатрією, акушерством і гінекологією та ін. предметами навчального плану, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосування знань з фізичної реабілітації та спортивної медицини в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;

5. Характеристика навчальної дисципліни

Наслідком вивчення навчальної дисципліни «Фізична реабілітація, спортивна медицина з особливостями дитячого віку» є здобуття студентами загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, формування системи професійних знань, методичних вмінь, навичок і комунікацій для обстеження різних категорій населення для вирішення питань допуску до занять фізичними правами, визначення оптимальної дози фізичних навантажень та оцінки їх ефективності, набуття студентами знань про найбільш ефективні засоби фізичної культури й інші фізичні чинники, які використовуються для раннього повернення хворих та інвалідів до побутових і трудових процесів, а також для попередження або ліквідації ускладнень патологічного процесу.

5.1. Призначення навчальної дисципліни

Здобуття студентами загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, формування системи професійних знань, методичних вмінь, навичок і комунікацій для більш швидкого відновлення здоров'я, працездатності та якості життя людей після захворювань, травм чи ушкоджень використання найбільш ефективних засобів фізичної культури й інших фізичних чинників, а також для попередження або ліквідації ускладнень патологічного процесу.

5.2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Підготовка фахівця другого (магістерського) рівня вищої освіти України галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 228 «Педіатрія» згідно з професійними вимогами до випускників медичних закладів вищої освіти.

5.3 Завдання вивчення дисципліни

По завершенню вивчення дисципліни студент має: **Знати:** □ Знати мету, завдання й особливості лікарського контролю при оздоровчому та спортивному тренуванні.

- Володіти методикою комплексного лікарського обстеження фізкультурників і спортсменів.
- Аналізувати дані комплексного лікарського обстеження з визначенням фізичного розвитку, стану здоров'я та функціональних здібностей обстежених осіб.
- Робити лікарський висновок за результатами обстеження, здійснювати розподіл на медичні групи.
- Давати рекомендації щодо вибору виду занять фізичними вправами та рекреаційно-оздоровчих або тренуючих рухових режимів в залежності від фізичного стану.
- Тракувати зміни основних фізіологічних систем під впливом фізичних навантажень різної інтенсивності.
- Виявляти зовнішні ознаки різних ступенів стомлення при виконанні фізичних вправ.
- Знати причини виникнення передпатологічних та патологічних станів, а також раптової смерті при нераціональних заняттях фізичною культурою і спортом.
- Вміти проводити діагностику гострого та хронічного фізичного перенапруження, а також інших захворювань і ушкоджень, що виникають внаслідок неадекватних фізичних навантажень.
- Володіти методами невідкладної допомоги і лікування гострого та хронічного фізичного перенапруження.
- Давати рекомендації щодо медико-біологічних та інших засобів профілактики перевтомлення і відновлення фізичної працездатності при оздоровчому тренуванні й у сучасному спорті.
- Тракувати поняття «реабілітація». Знати мету, завдання та основні напрямки (аспекти) медичної реабілітації.
- Визначати засоби, форми та методичні принципи фізичної реабілітації. Пояснювати механізми лікувальної дії фізичних вправ.
- Здійснювати вибір оптимального режиму рухової активності хворих з патологією внутрішніх органів залежно від етапу та періоду фізичної реабілітації, а також з урахуванням толерантності до фізичного навантаження.
- Вміти планувати заходи ФР та застосовувати методики ЛФК при захворюваннях серцево-судинної системи, органів дихання, травлення та порушеннях обміну речовин.
- Здійснювати вибір оптимального режиму рухової активності для хворих хірургічного профілю та пацієнтів з травмами і захворюваннями опорно-рухового апарату залежно від етапу та періоду ФР.
- Вміти планувати заходи ФР та застосовувати методики ЛФК при оперативних втручаннях в передопераційному та післяопераційному періодах.
- Вміти планувати заходи ФР та застосовувати методики ЛФК при травмах опорно-рухового апарату в іммобілізаційному, постіммобілізаційному та відновному періодах.
- Вміти планувати заходи ФР та застосовувати методики ЛФК при захворюваннях опорно-рухового апарату.
- Здійснювати вибір оптимального режиму рухової активності для пацієнтів із захворюваннями і травмами центральної й периферичної нервової системи залежно від етапу та періоду ФР.
- Вміти застосовувати методики ЛФК при гострому і хронічному порушенні мозкового кровообігу на різних етапах реабілітації та залежно від порушення рухових функцій.

- Вміти застосовувати методики ЛФК в комплексному лікуванні хворих з черепно-мозковою травмою в залежності від клінічного періоду.
- Вміти застосовувати методики ЛФК при захворюваннях та травмах периферичної нервової системи залежно від порушення рухової функції та виразності больового синдрому.
- Здійснювати вибір та вміти застосовувати комплекс різноманітних засобів ФР при патології у дітей різного віку.
- Знати основні принципи, завдання та особливості методик ЛФК при захворюваннях у дітей залежно від характеру патології.
- Засвоїти особливості методик ЛФК для жінок з нормальним перебігом чи з патологією вагітності, залежно від триместру, у пологах, післяпологовому періоді, а також при оперативному розродженню.
- Вміти планувати заходи ФР та застосовувати методики ЛФК в гінекологічній практиці.

Вміти:

- визначати фізичний розвиток, стан здоров'я, функціональний стан і фізичну працездатність і на підставі цього рекомендувати оптимальні рухові режими та раціональні засоби фізичної культури;
- виявляти ранні ознаки захворювань і ушкоджень, які виникають при нераціональних заняттях фізичними вправами;
- визначати найбільш оптимальні санітарно-гігієнічні умови для занять фізичними вправами; □ надавати допомогу при гострих патологічних станах, які виникають при неадекватних фізичних навантаженнях;
- проводити лікарсько-педагогічні спостереження в процесі занять фізичними вправами з метою оцінки гігієнічних умов місць проведення занять, оцінки адекватності застосованих під час занять фізичних навантажень функціональному стану осіб, що займаються, правильності побудови і розподілу навантаження в занятті, щільності заняття й ін.;
- призначати період курсу фізичної реабілітації та режим рухової активності щодо конкретного хворого;
- визначати задачі та обґрунтовувати вибір засобів і форм фізичної реабілітації в залежності від задач;
- будувати схему процедури лікувальної гімнастики і складати комплекс фізичних вправ, застосованих у процедурі лікувальної гімнастики;
- проводити індивідуальні і малогрупові заняття з лікувальної гімнастики;
- проводити й оцінювати результати функціональних проб з дозованим фізичним навантаженням, що застосовуються при різних рухових режимах; оцінювати ефективність занять лікувальною гімнастикою;
- давати рекомендації хворому щодо рухового режиму, використанню засобів фізичної реабілітації на стаціонарному, амбулаторно-поліклінічному й санаторному етапах реабілітації при серцевосудинних, бронхо-легеневих і неврологічних захворюваннях, захворюваннях органів травлення, у хворих хірургічного і травматологічного профілю, у педіатрії, акушерстві та гінекології.

5.4 Зміст навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з 1 змістовного модулю, 5 лекцій, 7 практичних занять.

6. План вивчення навчальної дисципліни

Види навчальних занять: лекція, практичне, консультація.

Форми навчання: денна.

Методи навчання: словесний, пояснювально-демонстраційний, репродуктивний, дослідницький, метод проблемного викладання.

Методи контролю: усний (виступи на практичних заняттях, опитування), письмовий (завдання), тестовий, практичний (практичні навички).

Форми підсумкового контролю: залік (семестр 6).

Засоби діагностики успішності навчання: індивідуальні завдання, презентації, питання для поточного контролю, тести, задачі, практичні навички. Мова навчання: українська, англійська.

ЗАНЯТТЯ 1

Тема 1. Спортивна медицина як клінічна дисципліна та система медичного забезпечення оздоровчих і спортивних тренувань.

Історія розвитку фізичної реабілітації та спортивної медицини. Сучасні уявлення про спортивну медицину та медичний контроль у фізичній культурі і спорті її основна мета та завдання. Принципи організації вітчизняної спортивної медицини. Медичний контроль і забезпечення під час занять фізичною культурою і спортом. Основні форми роботи з медичного контролю. Актуальні питання оптимізації рухової активності людини на сучасному етапі. Методика комплексного медичного обстеження осіб, що займаються фізичними вправами. Види медичних обстежень. Загальний та спортивний анамнез. Загальний лікарський огляд. Клінічне обстеження системи кровообігу, зовнішнього дихання, нервової системи, системи травлення, ендокринної системи та сечовиділення. Дослідження та оцінка фізичного розвитку. Методи визначення фізичного розвитку та стану опорнорухового апарату. Соматоскопія. Антропометрія. Визначення рухів у суглобах. Методи оцінки фізичного розвитку. Метод стандартів, антропометричного профілю, індексів. Загальна оцінка фізичного розвитку. Особливості медичного забезпечення оздоровчих та спортивних тренувань. Лікарсько-педагогічний контроль під час занять фізичними вправами. Визначення спеціальної працездатності та тренуваності. Методики лікарсько-педагогічних спостережень: проведення хронометражу й розрахунків загальної і моторної щільності навчально-тренувального заняття, побудова фізіологічної кривої заняття.

ЗАНЯТТЯ 2

Тема 2. Дослідження та оцінка функціональних можливостей організму.

Методи визначення і оцінки функціональних резервів організму. Методики проведення та оцінка функціональних проб (проби з затримкою дихання, зі зміною положення тіла у просторі). Функціональні проби з фізичним навантаженням. Функціональні проби на відновлення. Типи реакції серцево-судинної системи на фізичне навантаження. Комбінована проба С.П.Летунова. Механізми оздоровчої дії фізичних вправ. Основні функціональні зміни в системах організму під впливом систематичних фізичних тренувань. Зміни функції кровообігу. Зміни функції дихання і системи крові. Зміни функції виділення та травлення. Зміни функції опорно-рухового апарату. Зміни функції нервової системи та органів чуття. Зміни функції в ендокринній системі та імунобіологічної реактивності.

Тема 3. Засоби відновлення при фізичних навантаженнях.

Фізіологічні механізми процесів відновлення. Види відновних засобів та особливості їх застосування. Педагогічні засоби відновлення та активний відпочинок. Психологічні засоби відновлення. Медико-біологічні засоби відновлення (поповнення дефіциту рідини й електролітів, раціональне харчування, оптимізація режиму). Фармакологічні засоби відновлення. Фізичні чинники відновлення (масаж, гідротерапія, саунування, негативний тиск, фізіотерапія).

ЗАНЯТТЯ 3

Тема 4. Визначення і оцінка фізичної працездатності, аеробної продуктивності та толерантності до фізичних навантажень

Загальні поняття про фізичну працездатність, аеробну продуктивність та толерантність до фізичних навантажень. Показання та протипоказання для призначення навантажувальних тестів. Особливості проведення навантажувального тестування, обладнання кабінету, правила, умови проведення. Дозування навантаження, інтенсивність, тривалість роботи. Толерантність до фізичних навантажень, клінічні та функціональні ознаки порогу толерантності. Методи визначення і оцінки фізичної працездатності та аеробної продуктивності. Дослідження фізичної працездатності (тест PWC170) велоергометричний та степергометричний варіанти тесту. Тест Наваккі, Гарвардський стептест. Тест Купера, проба Руф'є. Визначення максимального споживання кисню. Кількісна оцінка рівня фізичного здоров'я. Донозологічна діагностика здоров'я. Діагностика здоров'я за прямими показниками (визначення енергопотенціалу за Г.Л.Апанасенко, біологічного віку за В.П.Войтенко). Лікарський висновок за результатами комплексного лікарського обстеження. Розподіл обстежуваних на медичні групи. Особливості лікарського контролю за особами різного віку та статі. Лікарський контроль за особами дитячого віку. Особливості фізичних тренувань дітей та підлітків. Лікарський контроль та особливості фізичних тренувань людей похилого віку. Особливості лікарського контролю за жінками (морфофункціональні особливості організму жінок, особливості фізичних тренувань, вплив сучасного спорту на здоров'я жінки).

ЗАНЯТТЯ 4.

Тема 5. Передпатологічні та патологічні стани, які виникають при нераціональних заняттях фізичною культурою та спортом.

Поняття про втому, перевтому та фізичне перенапруження під час занять фізичними вправами. Гостре фізичне перенапруження. Гостре перенапруження ЦНС, перенапруження серця, судин (непритомність, гравітаційний шок, ортостатичний колапс). Гостре фізичне перенапруження органів дихання, нирок, системи крові (гіпоглікемія). Хронічне фізичне перенапруження. Хронічне перенапруження ЦНС або “перетренованість” (невротичний, кардіологічний, вегетативно-дістонічний, змішаний). Хронічне фізичне перенапруження серцево-судинної системи (метаболічна кардіоміопатія, гіпертрофічна кардіоміопатія). Порушення ритму та провідності серця. Зміни артеріального тиску (гіпотонічні та гіпертонічні стани). Хронічно виникаючі гострі прояви фізичного перенапруження (печінково больовий синдром, перенапруження сечовивідної системи, системи крові). Перенапруження опорно-рухового апарату та периферичної нервової системи. Перенапруження м'язів, сухожильнозв'язкового апарату, суглобів, кісток та периферичних нервів. Граничні стани в практиці спортивної медицини. Передгіпертонічні стани, Бронхіальна астма фізичного зусилля. Серповидно-клітинна анемія. Синдроми, які можуть спричинити невідкладні стани при фізичних навантаженнях. Пропалс мітрального клапану, двостулковий аортальний клапан, додаткові хорди лівого шлуночка, синдроми WPW та CLC. Ризик раптової смерті при фізичних навантаженнях. Причини раптової смерті під час занять фізичними вправами та в спорті. Деяка серцева патологія в аспекті ризику раптової кардіальної смерті при фізичних навантаженнях. Синдроми дисплазії сполучної тканини. Захворювання провідної системи серця. Аритмогенна дисплазія правого шлуночка, ішемічна хвороба серця. Тактика ведення пацієнтів при появі ознак раптової кардіальної смерті. Заходи профілактики випадків раптової смерті при фізичних навантаженнях.

ЗАНЯТТЯ 5.

Тема 6. Загальні основи фізичної реабілітації. Медичне забезпечення оздоровчих тренувань.

Сучасні уявлення про реабілітацію в медицині. Загальні принципи реабілітації. Періоди та етапи реабілітації. Індивідуальна програма, загальна оцінка ефективності та засоби реабілітації. Фізична

реабілітація як складова частина медичної реабілітації. Лікувальна фізична культура (ЛФК) як основний засіб фізичної реабілітації. Клініко-фізіологічна характеристика методу ЛФК. Відмінні особливості методу та основні завдання ЛФК. Механізми лікувальної дії фізичних вправ. Загальні показання та протипоказання до призначення ЛФК. Засоби ЛФК (основні та додаткові). Види фізичних вправ, які застосовуються в ЛФК. Форми проведення лікувальної фізкультури (основні і додаткові). Періоди застосування та режими рухової активності в ЛФК. Режими рухової активності в ЛФК. Критерії дозування інтенсивності фізичних навантажень при призначенні процедур ЛФК. Фізична реабілітація з урахуванням толерантності до фізичного навантаження. Застосування природних чинників в ЛФК. Оформлення призначень та облік ефективності процедур лікувальної фізкультури. Показання та протипоказання до оздоровчих тренувань. Фізіологічна класифікація фізичних вправ. Дозування навантажень під час оздоровчих тренувань. Вибір рухового режиму під час оздоровчих тренувань. **Тема 7. Особливості фізичної реабілітації в педіатрії.**

Клініко-фізіологічне обґрунтування. Особливості застосування та проведення масажу та фізичних вправ у дітей першого року життя. Особливості проведення масажу та гімнастики у немовлят. Особливості дозування фізичних навантажень у немовлят. Особливості фізичної реабілітації при деяких захворюваннях у дітей раннього віку. Рахіт. Гіпотрофія, кривошия, пневмонія, бронхіт, бронхіальна астма. Фізична реабілітація дітей із захворюваннями серцево-судинної системи (ревматизм, вроджені вади серця). Фізична реабілітація дітей із захворюваннями органа травлення (гастрит). Фізична реабілітація дітей із захворюваннями нирок та сечовивідних шляхів (пієлонефрит, енурез). Фізична реабілітація дітей із порушеннями обміну речовин (ожиріння). Фізична реабілітація при травмах та захворюваннях нервової системи у дітей (дитячий церебральний параліч).

ЗАНЯТТЯ 6.

Тема 8. Фізична реабілітація в клініці внутрішніх хвороб

Фізична реабілітація при захворюваннях системи кровообігу, клініко-фізіологічне обґрунтування. Особливості фізичної реабілітації ішемічної хвороби серця. Особливості фізичної реабілітації інфаркту міокарда. Особливості фізичної реабілітації гіпертонічної хвороби. Особливості фізичної реабілітації нейроциркуляторної дистонії за гіпотонічним типом. Фізична реабілітація при захворюваннях системи дихання, клініко-фізіологічне обґрунтування. Фізична реабілітація при пневмонії, плевриті, хронічному бронхіті, бронхіальній астмі, туберкульозі легень. Фізична реабілітація при захворюваннях системи травлення. Хронічний гастрит, виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки, захворювання кишківника, жовчного міхура та жовчовивідних шляхів. Фізична реабілітація при спланхноптозі, грижі стравохідного отвору діафрагми. Фізична реабілітація при порушеннях обміну речовин (ожиріння, цукровий діабет).

Тема 9. Фізична реабілітація в хірургії, травматології та ортопедії

Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів ФР в хірургії. Режими активних рухів до і після операцій на органах черевної порожнини. Протипоказання до призначення ЛФК в абдомінальній хірургії. Режими активних рухів до і після операцій на органах грудної порожнини. Фізична реабілітація в травматології. Клініко-фізіологічне обґрунтування. Клінічна характеристика періодів ЛФК в травматології. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації при переломах та ушкодженнях верхньої кінцівки (перелом ключиці, внутрішньо-суглобового перелому плечової кістки, діафізарного перелому плечової кістки, ушкодження ліктьового суглоба, ушкодження кісток передпліччя, ушкодження кисті). Ушкодження нижньої кінцівки (переломи шийки стегна, діафізарні переломи стегна, ушкодження гомілки, гомілковостопного суглоба, кісток стопи). Компресійні переломи хребта. Переломи кісток таза. Оцінка ефективності ЛФК у хворих травматичного профілю. Фізична реабілітація при дефектах постави, сколіозах та плоскостопості, клініко-фізіологічне обґрунтування. Порушення постави. Сколіоз. Плоскостопість.

ЗАНЯТТЯ 7.

Тема 10. Фізична реабілітація при захворюваннях та ушкодженнях нервової системи

Загальні основи фізичної реабілітації при патології нервової системи. Клініко-фізіологічне обґрунтування. Фізична реабілітація при захворюваннях та травмах центральної нервової системи. Особливості фізичної реабілітації при цереброваскулярній патології. Основні принципи фізичної реабілітації при інсультах. Особливості фізичної реабілітації при черепно-мозкових травмах. Особливості фізичної реабілітації при травмах спинного мозку. Фізична реабілітація при захворюваннях та ушкодженнях периферичної нервової системи. Схеми занять за періодами. Особливості фізичної реабілітації при невриті лицевого нерва. Фізична реабілітація променевого, ліктьового, серединного нерва. Фізична реабілітація сідничного, стегнового, велико- та маломілкового нерва. Фізична реабілітація при остеохондрозі хребта з неврологічними проявами. **Тема 11. Фізична реабілітація в акушерстві та гінекології.**

Клініко-фізіологічне обґрунтування та особливості застосування фізичних вправ під час вагітності, показання та протипоказання. Особливості використання фізичних вправ для жінок з нормальним перебігом вагітності залежно від триместру. Особливості застосування фізичних вправ у пологах та післяпологовому періоді. Фізична реабілітація при неправильних положеннях, тазовому передлежанні та при оперативному розродженні. Фізична реабілітація при гінекологічних захворюваннях. Особливості застосування засобів ФР при розладах менструальної функції та функціональному нетриманні сечі.

7. Самостійна робота студента

Теми, які рекомендовані для самостійного поглибленого вивчення при СРС:

1. Формування здорового способу життя людини на сучасному етапі.
2. Актуальні проблеми оптимізації маси тіла людини в умовах сьогодення.
3. Особливості лікарського контролю за дітьми, підлітками і жінками в процесі занять фізичними вправами.
4. Загартування як ефективний засіб зміцнення та відновлення здоров'я.
5. Раптова смерть під час занять фізичними вправами. Проблеми допінгу в спорті.
6. Сучасні підходи до фізичної реабілітації хворих на інфаркт міокарда.
7. Особливості фізичної реабілітації при пневмонії, плевриті, бронхіальній астмі.
8. Особливості фізичної реабілітації при інсультах.
9. Особливості сучасної психофізичної підготовки жінки при нормальному перебігу вагітності.
10. Сучасні засоби фізичної реабілітації при остеохондрозі хребта.
11. Профілактика та корекція порушень постави і плоскостопості у дітей.
12. Нетрадиційні засоби фізичної реабілітації дітей з дитячим церебральним паралічем.

8. Список літератури

1. Біологічний вік та кількісна оцінка рівня фізичного здоров'я людини / Є.Л.Михалюк, О.О.Черепок, С.М.Малахова. –Запоріжжя, ЗДМУ. Навчальний посібник. -2014 р. Затв. МОН України.
2. Вибір і застосування фізіотерапевтичних методів та курортних факторів при фізичній реабілітації хворих з патологією органів системи кровообігу та органів дихання / Є.Л.Михалюк, О.О.Черепок, С.М.Малахова, Н.Г.Волох // Навчальний посібник. Запоріжжя: ЗДМУ, 2016. - 85с.
3. Використання природних лікувальних факторів в фізичній реабілітації / Н.Г.Волох, О.О.Черепок // Навчальний посібник. ЗДМУ, 2016. -133 с.

4. Лікарсько-педагогічні спостереження в процесі занять з фізичного виховання і спорту / Є.Л.Михалюк, В.В.Клапчук // Навчальний посібник. Рекомендовано МОЗ України для студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. –Запоріжжя, ЗДМУ, 2015. -81 с. 12.
5. Медико-біологічні, педагогічні та фізіотерапевтичні заходи відновлення спортсменів / Є.Л.Михалюк, С.М.Малахова, О.О.Черепок // Навчальний посібник. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2016. – 75 с.
6. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації в акушерстві. Навчально-методичний посібник. Застосування фізичної реабілітації під час вагітності. // Є.Л.Михалюк, К.А.Бугаєвський. -I частина. –Запоріжжя: ЗДМУ. 2015 . - 82-92 с.
7. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації в акушерстві. Навчально-методичний посібник. Аквааеробіка та йога при вагітності та після пологів // Є.Л.Михалюк, К.А.Бугаєвський. -IV частина. –Запоріжжя: ЗДМУ. 2015 . -102 с.
8. Фармакологічні засоби профілактики перевтоми і відновлення спортивної працездатності/ Михалюк Є.Л. Навчально-методичний посібник. –Запоріжжя, ЗДМУ. –Ч.1. -2013. –105-106.
9. Фізична реабілітація підлітків 16-17 років із артеріальною гіпертензією з використанням велотренажеру в умовах навчального закладу / Методичні рекомендації). //О.Г Іванько, Є.Л.Михалюк, В.Я.Підкова, С.М.Малахова [та ін.] – Київ, 2014. -28 с. Укр.центр наук.медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи.
10. Фізична реабілітація при захворюваннях хребта / Є.Л.Михалюк, О.О.Черепок, І.В.Ткаліч // Навчальний посібник. Запоріжжя: ЗДМУ, 2016. – 90 с
11. Фізична реабілітація, спортивна медицина: підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів. –Дніпропетровськ, Журфонд, 2014. –С.13-425.

9. Контроль і оцінка результатів навчання

Види: поточний контроль, контроль володіння практичними навичками, підсумковий контроль – залік.

Методи: тестування та бліц-опитування; розв'язування ситуаційних задач; питання до поточного контролю; контроль практичних навичок.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми та під час індивідуальної роботи викладача зі студентами. При оцінюванні навчальної діяльності студентів необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

ОЦІНКУ “ВІДМІННО” отримує студент, який твердо знає програмовий матеріал, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується теорія з практикою. При цьому студент не вагається з відповіддю при видозміні завдання, вільно справляється з задачами та питаннями другого та третього рівня оцінки знань, виявляє знайомство з монографічною літературою, вірно обґрунтовує прийняте рішення, володіє елементами лікарської техніки, різносторонніми навичками та прийомами виконання практичних робіт. Практичні навички виконує без помилок, вміє в професійній діяльності ефективно використовувати набуті знання.

ОЦІНКУ “ДОБРЕ” отримує студент, який знає програмовий матеріал грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навичками і технікою їх виконання.

ОЦІНКУ “ЗАДОВІЛЬНО” отримує студент, який знає основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладанні програмового матеріалу і відчуває труднощі при виконанні практичних навичок або виконує їх з істотними помилками, з помилками вирішує ситуаційні задачі третього рівня контролю знань.

ОЦІНКУ “НЕЗАДОВІЛЬНО” отримує студент, який не знає значної частини програмового матеріалу, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навички.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

Оцінка базується виключно на результатах оцінювання поточної діяльності та визначається за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано».

Розрахунок балів здійснюється за формулою:

СА (середня арифметична оцінка) $\times 200:5$.

Наприклад: $(4,2 \times 200):5=168$ б., $(3,5 \times 200):5=140$ б.

Індивідуальна робота студентів оцінюється за кожен вид роботи з урахуванням якості її виконання. Заохочувальні бали за рішенням Вченої ради додають до кількості балів з дисципліни студентам, які мають наукові публікації або зайняли призові місця за участь у олімпіаді з дисципліни серед ВНЗ України та інше.

Розподіл балів, які отримують студенти

Конвертація кількості балів з дисципліни у оцінки за чотирибальною шкалою

Кількість балів	Оцінка за чотирибальною шкалою
170-200	Відмінно
140-169,99	Добре
110-139,99	Задовільно
Менше 110	Незадовільно

Студенти, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% студентів
B	Наступні 25% студентів
C	Наступні 30% студентів
D	Наступні 25% студентів
E	Останні 10% студентів

10. Політика навчальної дисципліни

Студенти мають відвідати усі лекції і практичні заняття з дисципліни.

До занять допускаються тільки ті студенти, зовнішній вигляд яких відповідає Правилам внутрішнього розпорядку ЗДМУ (у білих халатах і шапочках, у змінному взутті). Поведінка студентів на кафедрі має відповідати правилам техніки безпеки, етики і моралі.

На практичні заняття студенти приходять підготовленими за питаннями теми. У кінці кожного заняття студенти отримують оцінки. Наприкінці вивчення курсу проводиться залік з дисципліни. До нього допускаються ті студенти, у яких в поточній діяльності немає невідпрацьованих пропущених занять або незадовільних оцінок. Графік відпрацювання занять складається на початку семестру і оприлюднюється на сторінці кафедри електронних ресурсів ЗДМУ. Пропуск за поважної причини відпрацьовується впродовж 2 тижнів – в разі недотримання цієї вимоги, студент оплачує довідку з причини, яка стає неповажною.

Обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної початкової дисципліни;
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. **Охорона праці**

На першому занятті буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен студент повинен знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

Поведінка в аудиторії .

Основні «так» та «ні».

Студентству важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/-ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;
- пити безалкогольні напої;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

Під час занять заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні і слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу; □ грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету, закладу, де проводиться практика (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.